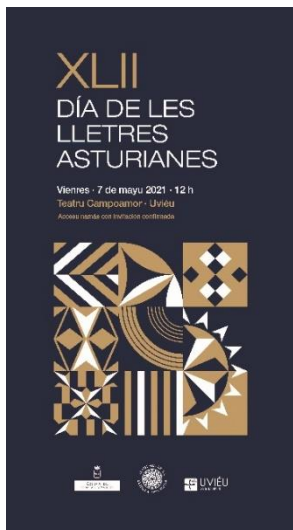

XLII Día de les Lletres Asturianes

El pasáu vienes 3 de mayu de 2021 l'Academia de la Llingua Asturiana celebró, nel Teatru Campoamor d'Uviéu, a les 12:00 h., la Xunta Estraordinaria cola que la institución festexa'l *Día de les Lletres Asturianes* y da acoyida a los sos nuevos miembros. La presencia de públicu y el propiu actu hubieron axustase necesariamente a les midíes sanitaries impuestes poles autoridaes pola mor de l'andancia COVID qu'entá seguimos careciendo. Esti añu l'Academia nomó Académicu Correspondiente al filólogu y escritor *Xandru Martino Ruz*, de Ribeseya, y Académica d'Honor a la periodista *Pilar Rubiera Alonso*, d'Uviéu. L'entamu musical del actu tuvo al cargu del ochote «Ecos del Fontán».

Siguen darréu los discursos d'aceutación de los dos nuevos académicos y el discursu institucional del Presidente de l'Academia, Xosé Antón González Riaño.

Intervención de Xandru Martino Ruz

Sres. Académicos, Autoridaes, públicu y familia.

Na vida d'una persona, hai díes que son especiales y que t'acompañen el restu d'ella. Muchos tienen que ver colos «ritos de pasu» que nos enseñara'l maestru González-Quevedo, pero entiendo que'l fechu de que te propongan ser Académicu, o por dicilo otramiente, ayalgueru de la to llingua materna, fai qu'esti día entre con lletres d'oru na vida d'una persona. Pueo asegura-yos qu'asina ye.

A eso, hai que suma-y el plus de que los que te nomen Académicu seyan los tos profesores, a los qu'almires pola so competencia académica, el so saber, el so trabayu, el so compromisu pa con esta llingua y la so dignidá. Lléase too esto en mayúscules, negrina y solliño. Muchos d'estos profesores tán equí güei. Nun pueo dicir más que: GRACIES. Nun atalanto ensembré cuálos son los méritos que me traxeron hasta equí, nin les cualidaes que supieron ver en min, pero'l mio agradecimientu pa con vós sedrá eternu.

Per otru llau, ye un honor seguir na llista d'académicos de recién a los Pablos, Texón y Rguez. Medina, compañeros dende va muchos años nos cursos de la UABRA.

Dende'l día que me llamaron pa dame l'anuncia lloré, ri, pasé nervios y di-y munches vueltes a qué triba de discursu merecía una ocasión tan especial. Valoré delles opciones, dende facer una intervención de rigor académicu a sopelexar tola gayola qu'enllena'l mio cuerpu dende hai unos díes. Al final opté por tirar de narrativa, que ye lo mío, pa cuntar la vida d'un neñu de pueblu criáu nun barriu proletariu. De xuru, la mio prosa nun sedrá brillante, pero pueo asegura-yos que naz dende lo más fondero del mio corazón. El relatu titúlase «El neñu que nun sabía qué idioma falaba».

Soi fiu de dos obreros d'una villa pequeña d'esti país. La llingua que senti en casa foi l'asturianu, más o menos entemeciú col castellanu. Ye curiosu'l casu de mio ma, que nacida n'Andalucía, falaba más asturiano a veгаes que mio pá, asturfalante patrimonial; lo d'elli yera una cuestión de diglosia clara. Hai que dicir que mio ma vieno siendo mui, mui neña y crióse n'Asturies, remanaba mui bien l'idioma col que medrara.

Como muncha xente, yo falaba asturianu, pero nun lo sabía. La escolarización aniciara nel mio intelectu la idea de que lo que yo falaba yera castellanu mal faláu. Y eso grabábenmoslo non a fueu, taba grabáu a verdasca. Si falabas na escuela como en casa... verdascazu. Asina que nun quedaba otra que falar como los maestros. Güei tengo qu'almitir que naquella dómina, el mio superhéroe preferíu nun yera nin Superman, nin Batman nin dengún otru asemeyáu; el mio superhéroe yera un compañeru de clase que cuando quería xorrascar al maestru falába-y n'asturianu dafechu, y esti, enraxonáu, escorríalu per tola clase y aquel neñu que facía lo posible por zafase de los verdascazos, siempres acababa pagando aquel atrevimientu. Yo nun yera tan valiente. Yo na escuela, falaba castellanu.

Dexé la escuela y colé a Xixón, a la Llaboral. Entá m'aluerdo del discutiniu qu'hebo en casa porque'l primer día yo quería dir solu con trece años, y mio pá y mio ma echaben les manes a la cabeza.

Ellí, na Llaboral, el mundu abrióse énte los mios güeyos y fui descubriendo qu'había otres realidaes desconocíes en pueblu. Qu'había xente que falaba asturianu y que pidía la reconocencia de los sos drechos. Descubrí a Nuberu, a Llan de Cubel... descubrí qu'había una asociación llamada Conceyu Bable que yera la culpable de la pintada bien grande qu'había na mio escuela: BABLE NES ESCUELES. Descubrí qu'había escritores n'asturianu de los que nadie nun me falara na escuela. ¿Cómo podía ser aquello? ¿Faláranme de Rosalía de Castro, y nun me falaran de los d'al llau de casa? Aquello nun tenía xacú. Descubrí qu'había una Academia del mio idioma y que... quedé clisáu... el mio profesor de lliteratura yera Académicu de la institución: yera pel mes de mayu y viera una semeya de D. Miguel Ramos Corrada nun actu asemeyáu a esti. Daquella taba preparando'l viaxe a casa de los mios tíos a Suiza que me buscaren un trabayu de branu pa sacar unes

pesetes pa poder estudiar na Universidá, en casa nun había munches perres y tou gabitu al presupuestu yera poco. Enxamás podré agradece-yos a los mios tíos aquellos branos en Suiza y aquellos perres que me permitieron ser universitariu. Esperé que salieren les notes, amontoné tol valor que pudi (el Ramos yera poco risonderu y amigu de caxigalines) y parélu en metada del patiu d'aquel edificiu tan grande que foi mio casa per diez años. Díxi-y que m'enterara que yera académicu, que quería estudiar asturianu esi branu y si sabía de dalgún métodu pa deprendelu. L'home miróme con güeyos de sorpresa, punxo cara póquer y dixo: –Nun te fai falta–. Rióse, ximelgó la cabeza, echóse a un llau y siguió camín haza les aules. Y yo quedé ellí varáu con cara de nun entender nada. Y pensando... pues vaya académicu que nun quier que deprienda'l so idioma. Coles mesmes, baxé a Xixón a la llibrería Paradiso y merqué un métodu de llingua asturiana (nivel elemental) del que creo recordar que yera de Llorienzu Novo Mier.

Cuando abrí'l métodu y me punxi a estudiar, dime cuenta de que Ramos Corrada tenía muncha razón. Nun me facía falta. Aquel métodu acabé regalándo-y lu esi mesmu añu a los mios tíos de Suiza, porque-yos gustara.

Llegó la Universidá, y llegaron les clases d'asturianu en maxisteriu col profesor D'Andrés, y el conocer a más xente a la que-y gustaba aquello. Y descubrí un mundu nuevu nel interior del mio mundu. L'añu qu'acabé maxisteriu y me matriculé en filoloxía comentáronme qu'había unos cursos pa profesores en Cangas del Narcea (al otru llau del mundu pa ún del estremu oriente) que taben mui bien. Quince díes d'internáu falando solamente n'asturianu. Faltóme tiempu pa dir corriendo a matriculame.

El primer día qu'entré na ACADEMIA. Nel pisu vieyu, el del Campu San Francisco. Ellí taba yo, énte aquella puerta que tenía un cristalín biseláu nel mediu pel qu'intenté escucar enantes de dar el pasu d'entrar no que me paecía «El Templu de la Sabiduría». Emburrié la puerta, que rinchaba, y averéme al mostrador, onde un mozu de barba y una moza risondera m'atendieron y me ficeron sentir como en casa. Y nun lo creyerán ustedes, naquel ventanu ¡falaben asturianu!

Esi día nun me ficeron académicu, pero entré pa siempre na familia de l'Academia.

Aportaron los cursos, Cangas, Lḷuarca, Ibias... y de sópitu alcontré'l conocimientu qu'andaba buscando dende neñu y lo más importante, atopé una familia, de la que s'escueye, non de la que te vien dada polos xenes. Una familia que tenía los mesmos gustos y finxos que yo tenía y que te facía sentir especial a toles hores del día. Y quiero recalcar lo de «a toles hores». Conocí profesores a los qu'almiraba, que dempués me pondríen clase na Universidá y qu'acabaron siendo tamién familia.

Pasaron los años y les circunstancias de la vida y la crisis de los ochenta torgaron que pudiera trabayar no que más me prestaba que yera la docencia pero conseguí un bon trabayu que me permitía llegar de sobra a fin de mes y lo más importante: tener tiempu llibre pa dedicame a lo que yera la mio pasión. L'ASTURIANU.

Un bon día, recibí una llamada de l'Academia pa proponeme ser profesor de los Cursos de Branu que colos años tresformárense na UABRA. Entenderán que nun lo duldé nin un segundu, docencia y asturianu. D'entós p'acó dedico parte de les mios vacaciones a dar clases nesos cursos.

Pasaron los años y tuvi ocasiones d'ascender nel mio trabayu, pero cuando me proponíen daqué, la mio entuga yera siempre la mesma: ¿Hai que trabayar pela tarde? La repuesta yera siempre: Sí. A lo que yo retrucaba: Entós nun m'interesa. Yo tenía esi tiempu destináu a desendolcar el llabor que más me gustaba, estudiar, investigar y escribir n'asturianu.

Esi tiempu y esi trabayu permitiéronme conocer muncha bona xente y el trabayu en comuña y desinteresáu de dellos grupos nos que m'inxerté. De toos estos trabayos, quiero da-yos les gracies especialmente a la xente del grupu Softastur que lleva años desendolcando ferramientes pa poder trabayar colos ordenadores n'asturianu. GRACIES.

Gracies al correutor desendolcáu por ellos, sé que nesti discursu hai dos pallabres que nun apaecen nel DALLA: remunerada y biseláu.

Persé que si tuviera invertío la metada, de la metada, de la metada de tou esi tiempu en facer dalgún tipu de xera remunerada, la cuenta corriente de casa taría abondo más llustrosa, pero nun sedría, nin taría, nin la metada, de la metada, de la metada de lo feliz y arguyosu que soi anguaño y especialmente güei. Quiero agradece-y mui en particular a la familia la so comprensión pa conmigo. Parte d'esi tiempu invertíu na mio cultura, ta restáu del so tiempu pa conmigo.

Nun quiero meteme n'agradecimientos personales, pero equí quiero citar a dos persones que me paecen fundamentales na mio formación y el mio compromisu –nun son los únicos, hai muchos más–, pero quiero que representen a un grupu de xente que si tuvieran invertío la metada, de la metada, de la metada, de la metada de tiempu en dalgún campu del saber sacantes la llingua asturiana, güei sedríen los faros de cualesquier Universidá española, europea o mundial: los profesores García Arias y Cano González. GRACIES. Pero supongo qu'en parte, na so vida, sedrán tamién más felices y tarán más arguyosos.

Gracies a toa esta xente, nestos caberos cuarenta y cinco años l'asturianu sigue vivu, y los pasos, anque a vegaes ruinos, permitieron que güei teamos a piques de conseguir la oficialidá. Gracies a los antepasaos que mos apurrieron

esta ayalga pa que la entreguemos a les xeneraciones vinientes. Ye hora de que los asturianofalantes dexemos de tar confinaos nel ámbitu familiar y conquistemos tolos ámbitos.

No que cinca al trabayu como académicu de magar güei, toi equí pa echar un gabitu no que faiga falta. Entiendo que quiciabes nos campos de la lexicografía y la traducción seya'l mio trabayu más valoratible, pero nun pienso poner cancelles en denguna disciplina del saber.

Adelanto equí, como bien sabe'l Presidente de l'Academia, que dende hai diez años toi trabayando nun trabayu de lexicografía que me ta permitiendo revisar con fondura'l DALLA, al que tamos faciendo aportaciones de meyora. Un diccionariu, como bien saben, tien de ser una cosa viva, nel que hai que dir amestando nueves entraes que dean nome a nueves realidaes o llagunes semántiques qu'heba na edición actual. Van apaeciendo pallabres cultes, téuniques o patrimoniales que nun entraron na primer versión y que seguramente vayan entrando nesa ayalga que ye'l DALLA, pallabres como: canecu, ceazu, USB, chaplazu, amusquis, router, egragópilu, etc., etc...

Permítanme volver a dar les gracias a tol mundu que pensó en min pa esti honor y a tola xente qu'acomuñó connigo toos estos años nesta xera.

Quixera poner el ramu a esta intervención con ún de los mios poetes de testera, Lluís Fontetoba. Pallabres dedicaes a los qu'arremellen los güeyos coles coses foriates y nun miren pa les de casa.

Degola sele Selene, la Pena Sobia.
mentanto los fatos amorien
arreguilando los güeyos cola lluna d'Atenes

Munches gracias.

XÁ, XÁ, XÁ. YÁ, YÁ, YÁ. OFICIALIDÁ. PUXA ASTURIES

Intervención de Pilar Rubiera Alonso

Sr. Presidente de l'Academia, académiques y académicos, señores:

Munches gracias. A lo llargo'l tiempu tuvi nesti actu, la mayoría de les vegaes como periodista y, n'otres ocasiones, como ciudadana implicada na defensa de la llingua. Facelo güei como académica d'honor ye un privilexu y doi les gracias a toles persones que, d'un mou o otru, m'enseñaron a amar al asturianu y quixeron que güei tea nesti queríu escenariu del Campoamor.

Calcúlase que puen quedar na Tierra unes cinco mil llingües –hasta apocayá la cifra yera de 20.000– y Asturias tien una. Los estudios sociollingüísticos señalen qu'hai unos 300.000 falantes d'asturianu, pero munchos tán morriendo; tenemos, polo menos, dos xeneraciones de mozos pel mundu, colo qu'esto significa de distanciamientu del país d'orixe, y la llingua

nun ta afitada na normalidá ciudadana. Y toos sabemos que la comunicación oral ye l'oxetivu cimeru d'una llingua.

Y una llingua ye un paisaxe únicu.

Ye nuesa, ye la que heredamos de los nuegos mayores. Forma parte de la cultura de nueso, descríbenos, retrata'l nuesu mundu.

Como periodista, escribí informaciones, reportaxes, entrevistes y artículos d'opinión al rodiu de les dificultaes del asturianu nos caberos cuarenta años. Y tengo bien claro que la diversidá llingüística ye un patrimoniu; enxamás un peligrosu. Pregúntome tovía güei cómo ye posible que dalgunos asturianos, heriedes de dalgo únicu, renieguen d'un elementu cultural que nos fai escepcionales.

Nun conozo nengún territoriu nel que los sos responsables políticos refuguen, como lo ficieron y tovía lo faen dalgunos, esta bayura. Utilizóse la llingua como arma escontra los demás, como ferramienta de división, ensin entender el so enorme valir, non solo cultural.

Cuando la realidá asturiana se torna escura, faigo alcordanza del exemplu vital de conciudadanos de nueso que dedicaron la so vida a conocer, a estudiar y a amar a la so tierra. Tuvi grandes maestros n'asturianía o asturianismu a lo llargo la mio vida. Podría citar unos cuantos, pero falaré de tres, yá finaos, qu'exercieron con naturalidá la so condición d'asturianos y españoles, remanando dambes llingües: la escritora y dialectóloga María Josefa Canellada, natural de L'Infiestu, autora de *El bable de Cabranes*, con una magnífica y delicada prosa n'asturianu; José Naveiras Escanlar, Pepe'l Ferreiro, fundador y director del Muséu Etnográfico de Grandas de Salime, qu'alternaba con espontaneidá na conversación el gallego-asturianu o «fala» col español; y el llaniscu Pablo Ardisana, poeta de la emoción y del paisaxe, que davezu falaba d'Asturies como «tierra d'amor y sufrimientu».

Los tres, heriedes del asturianu dende la so nacencia, vivieron la bayura del so bilingüismu con arguyu y del mesmu mou cenciellu y frescu col que mio padre me dixo a mi, la primer vez que sentí a daquién falar n'asturianu, «ye la llingua de la tierra».

Creo que tolos que tamos güei equí conocemos bien la historia del asturianu dende que Conceyu Bable y los sos tres fundadores –Xosé Lluís García Arias, Xuan Xosé Sánchez Vicente y LluísXabel Álvarez– entamaron a espublizar na revista *Asturias Semanal* artículos reivindicativos sobre les señes d'identidá d'Asturies, ente elles la llingua. Aquel «Bable nes escueles» y «Estatutu Autonomía» que, yá siendo una asociación cultural, Conceyu Bable pidió na segunda manifestación democrática fecha n'Asturies, en 1976, foi l'aniciu del movimientu cívicu de reivindicación llingüística n'Asturies.

Na mio opinión, el movimientu cultural más importante de la segunda mitá del sieglu XX nel nuesu Principáu.

Vieno llueu la creación de l'Academia de la Llingua Asturiana, con una xera d'estudiu y elaboración de les ferramientes de la llingua que foi y ye almirable; el Surdimientu, en toles sos etapes, un renacer lliterariu y cultural de gran puxu y calidá; l'Estatutu d'Autonomía, nel que se reconoz esplicitamente al asturianu; la escolarización de la llingua, y la Llei d'Usu y Promoción, afalada pol Partíu Asturianista nel Gobiernu de Sergio Marqués, del PP. Y enxamás aplicada dafechu.

Citaré, n'últimu llugar y pa ser oxetiva, el movimientu cultural que lideró la batalla escontra l'asturianu, los «Amigos de los Bables» o la conocida popularmente como «Asturias pensante y sensata», que tanto ayudó al desamparu institucional de la llingua.

Cuarenta años dempués, magar los avances, coles sos lluces y solombres, la llingua tien una escasa visibilidá, a nun ser nel mediu rural. Nun se siente malpenes nes grandes ciudaes, tampoco na Xunta Xeneral del Principáu, cuando debiere ser vezu ente los que la falen, y nun habría ser necesario que'l Constitucional la amparare; tien pocu protagonismu na Universidá, anque la institución cunta con perbonos estudiosos de la filoloxía asturiana, ente ellos García Arias y Ana Cano, dambos expresidentes de l'Academia, o'l profesor Ramón d'Andrés, tamién académicu; lléese poco nos medios de comunicación escritos y siéntese escasamente na radio y na televisión.

Per otru llau, viéndense pocos llibros n'asturianu, magar la so variedá y calidá lliteraria, y, na educación, l'alumnáu pierde interés pola llingua cuando llega a la Secundaria. La especialidá de llingua asturiana pal profesoraú tovía nun se reconoz y tampoco s'afala la so enseñanza n'otros ámbitos.

¿Quier ello dicir que l'asturianu ta muertu? Non

Lo que quier dicir ye que nun se fexo una política llingüística clara y decidida pa garantizar la so sobrevivencia, de xuru porque tampoco hai un proyectu políticu y cultural d'Asturies. La nuesa llingua ye minoritaria y cuerre un claru riesgu.

¿Ye necesaria la oficialidá? Paezme, sinceramente, qu'ensin oficialidá, l'asturianu nun podrá salvase nes actuales circunstancies. Pero habrá ser una oficialidá afayada a la realidá social y cultural asturiana y, tovía asina, por sí sola, nun va ser abondo. Como tampoco lo serán la bona lliteratura o la música. Les llingües fáenles los falantes.

¿Queremos los asturianos salvar la nuesa llingua? ¿Qué podemos o qué debemos facer por ella?

Eses son les preguntes qu'hemos facenos.

Somos pocos, malpenes un millón, y cuéstanos trabayar a comuña. Ensin embargu, si dexáremos de llau l'autocomplacencia, la nuesa tendencia cainita y el nuesu conformismu, Asturias podría recuperar les sos meyores cualidaes. Aquelles que caltienen eses persones que, a la escontra de too, trabayen y lluchen cada día por un país veníu a menos, que tien una gran historia y cultura, y que merez un sieglu XXI con más enfotu. Y que cunta con una llingua milenaria.

Dexemos de llau les duldes, la callada indiferencia.

Digamos sí a pallabres como esmogaya, guirigái, ruxideru, barruzar, señardá, surrisueña, güerta, xaréu, tristura, soutar, abellugase, carbayu, cenciellu, güeyu, nueche, baruyu, babayu, torollu, ixuxú... Definen el mundu de nueso.

Defendamos la nuesa cultura y la nuesa llingua.

Munches gracias y, como diría'l mio queríu Pepe el Ferreiro «¡Haxa salú!»

Discursu institucional del Presidente de l'Academia

Sr. Presidente del Principáu; Sr. Presidente de la Xunta Xeneral; Sr. Rector, autoridaes; representantes políticos, sindicales y sociales; amigues y amigos de l'Academia; amigues y amigos d'Asturies:

El momentu presente

Esti tampoco ye un *Día de les Lletres Asturianes* normal. Y nun lo ye porque volvemos a festexar la xornada grande de la llingua y la cultura d'Asturies metanes una situación de pandemia que nos afecta a nós y afeuta a tol mundu d'un mou dramáticu y con una trascendencia hestórica.

Dende l'Academia queremos treslladar a toles families que sufrieron y tán sufriendo los dañibles efeutos del COVID la nuesa más fonda solidaridá. Somos sabedores del dolor, individual y social, qu'esta pandemia xenera y sabémoslo porque tenemos a seres queríos superando la gafura o, lo que ye peor, que doliosamente nun fueron a superala.

Nesti momentu nun hai xera más importante que combatir el COVID, d'ehí que sofitemos y valorem el llabor del Gobiernu d'Asturies y de toles fuerces polítiques y sociales nesti tarrén. La so implicación, compromisu y dedicación nun almite duldes. La sociedá asturiana tamién ye consciente de lo que nos xugamos y del enorme esfuerzu de les autoridaes nel enfotu de superación d'una crisis sanitaria ensin precedentes. Otramiente, esta sociedá, hai que dicilo al altu la lleva, enxamás va escaecer la xera desendolcada por sectores clave que, como'l sanitariu, el docente y los servidores públicos, fixeron y

siguen haciendo posible que miremos al futuro cola convicción de qu'Asturies, como fexo siempre, tamién sabrá salir agora alantre.

Los nuevos miembros de l'Academia

La situación ye llaceriosa, pero nós nun vamos danos, les asturianos y los asturianos nun van dase, l'Academia nun va dase... Poro, quiximos facer esti actu, de xuru más cenciellu que davezu, pero cola solemnidad que les nuses lletres merecen. Y tamién cola alegría por asitiar na Academia a dos persones d'un incuestionable valir.

Falamos, per un llau, de *Xandru Martino Ruz* qu'acaba de ser nomáu miembru correspondiente de la institución y que, como se dixo, axunta una bayura de méritos esceicionales como escritor, como investigador, como entamador de proyeutos culturales y como anovador de la llingua na so rellación coles actuales teunoloxíes de la comunicación. L'encontu que representa pa l'Academia una figura d'esti calter ye enorme, como lo ye tamién la emoción cola que lu acoyemos.

D'otru llau, allúgase ente nós, como nuevu miembru d'honor, una persona pola que sentimos una fonda admiración y apreciu, la periodista *Pilar Rubiera Alonso*. Pilar, n'efeutu, ye la meyor amuesa d'un facer periodísticu carauterizáu pola veracidá y el rigor. D'esti mou, a lo llargo de décadas foi, y sigue siendo, la referencia informativa nel ámbitu de la cultura asturiana. La so voz rescampa a lo llargo'l tiempu con un enclín oxetivu, independiente, feminista... La llingua asturiana beneficióse d'esti enclín y l'Academia de la Llingua Asturiana siempre tuvo nella'l meyor encontu pa proyeutar socialmente'l so mensax.

Correspuende, entós, felicitar daveres a estos nuevos miembros de la institución y facémoslo, amás, agradeciendo les sos pallabres polo que representen d'aliendu y sofitu pa la llingua y la cultura d'Asturies.

El llabor de l'Academia a lo llargo del últimu añu

Ye cierto, per otru llau, que'l llabor de l'Academia viose, lóxicamente, afectáu poles circunstancies d'estos meses caberos. Asina, nun se pudieron llevar alantre aiciones tan emblemátiques como la Universidá Asturiana de Branu (UABRA) o les Xornaes Internacionales d'Estudiu. Pero tamién ye cierto qu'otres importantes iniciatives institucionales pudieron facese efeutives. Referímonos, por exemplu, a los trabayos caberos del *Diccionariu Etimolóxicu de la Llingua Asturiana* de García Arias, espublizáu en coedición cola Universidá d'Uviéu y qu'esperamos ver peracabáu a lo cabero'l branu. L'Academia tamién asoleyó los números correspondientes de *Lletres Asturianes*, la revista científica de nueso na que se recueyen aportaciones filolóxicas de calter internacional y de primer nivel. Dentro d'esti mesmu ámbitu, tamién siguieron espublizándose les revistes *Cultures. Revista Asturiana de Cultura y Ciencies. Cartafueyos de Ciencia y Teunoloxía*.

Arriendes d'ello, *TermAst* (el centru encargáu de la coordinación xeneral de les xeres terminolóxicques n'asturianu) siguió enanchando les sos aportaciones nel tarrén lexicográfico. Tamién vieron la lluz distintos volúmenes en rellación con coleiciones como «Los Llibros d'Entrambaugas» o «Llibrería Llingüística».

Pero prestaríanos falar, mui en particular, de dous proyectos que nos abultan estratéxicos dafeito dende úa perspectiva cultural, referidos os dous al territoriu máis occidental d'Asturias: el «Diccionario Eonaviego» y el «Estudio Sociollingüístico del Navia-Eo». Nel que ten que ver col primeiro, podemos dicir qu'hai un importante trabayu preliminar adelantao qu'ha facilitar estraordinariamente esta xeira; y, en conto al segundu, cuntamos xa con un diseñu técnico que vai permitir llograr datos definitivos este mesmu ano.

No que cinca a la función tutelar y en rellación cola política llingüística, a lo llargo d'esti tiempu l'Academia caltuvo aconceyamientos, regulares y granibles, col Gobiernu del Principáu d'Asturies y tamién, al máximu nivel, con representantes de los grupos políticos FSA-PSOE, PP, Podemos, Cs, IX y Foro-Asturies. En tolos casos nun clima de respetu y de diálogu francu qu'agradecemos y que ye'l que necesita la dignificación de la llingua asturiana.

Les oportunidaes pa la llingua

Falábemos enantes d'una situación abegosa y con una esmolición sanitaria que tolo arrodia. Pero mesmamente en situaciones como la descrita la vida social sigue calteniéndose y, de fechu, con nueves oportunidaes pa la dignificación d'un patrimoniu llingüísticu, de xuru singular, como ye'l que representa l'asturianu y l'eonaviegu, la fala eonaviega.

Y queremos facer referencia, nesti sen, a dos fechos d'una importancia cimera dende'l puntu de vista simbólicu y pola so trascendencia política. El primeru vien representáu pola iniciativa parlamentaria, aprobada'l 11 de marzu pasáu, pol Congresu de los Diputaos d'España na que s'encamienta al gobiernu d'Asturies que faiga vidable la previsión constitucional d'oficialidá de les llingües d'Asturies. El segundu ye la sentencia del Tribunal Constitucional de 18 de marzu en rellación col usu del asturianu na Xunta Xeneral del Principáu, non tanto porque afita la constitucionalidá de la norma parlamentaria, sinón porque amuesa, una vegada más, que *l'usu efeutivu y oficial de la llingua namái pue garantizase pente medies d'una reforma estatutaria qu'asina lo recueya*.

Tamos, dende llueu, énte dos acontecimientos que se xeneren fuera d'Asturies y que, xustamente por eso, algamen una gran relevancia: la realidá sociollingüística asturiana y la so concreción normativa son oxetu de fondu

interés per parte d'instancies hasta agora alloñaes de la conocencia de la peculiar situación xurídica de les llingües d'Asturies.

Y ye que lo que se fai equí nun tien l'encax constitucional nin ye homologable a la solución algamada poles ciudadaníes gallega, vasca, navarra, catalana, valenciana, balear o aranesa.

Y ello tien que danos qué pensar: nun ye posible que toos tean enquivocaos y nós non. Asturias nun meyoró, nin social nin económicamente, por nun valorar con procuru la nuesa riqueza llingüística a lo llargo de los caberos cuarenta años. Ye irracional dir a la escontra d'esa realidá y ye *insostenible pretender xustificar que nes otres comunidaes bilingües sí se tien que cumplir la Constitución y n'Asturies non.*

Afortunadamente les cosas tán agora más clares ente nós. Foi necesariu un esfuerzu de cuasi mediu sieglu, pero inda tamos a tiempu de salvar una llingua y una cultura milenaries que nos pertenecen a nós, pero tamién a la humanidá entera. Y tenemos que facelo con xenerosidá, ensin exclusiones y afitando l'alcuertu ente la sociedá asturiana representada nel parllamentu d'Asturies, na Xunta Xeneral.

Sabemos qu'hai anguaño una amplia mayoría parllamentaria favoratible a la oficialidá, reflexu de la mayoría social, pero *l'Academia tamién persabe que'l meyor futuru pa la llingua esixe los mayores consensos y la necesidá de que naide que sienta a Asturias quede al marxe de los pautos.* La llingua, venimos diciéndolo y dizlo la hestoria, nun ye n'esclusiva de nenguna opción política, sinón de tolos asturianos y asturianes que fueron faciéndola y calteniéndola a lo llargo xeneraciones hasta güei.

Equí, festexando esti *Día de les Lletres Asturianes*, tenemos una granible representación política, social y cultural d'Asturies. *L'Academia pídevos, en nome del pueblu asturianu, que faléis ente vós, agora, ensin más perda de tiempu, sobre la oficialidá qu'Asturies, constitucionalmente, demanda y necesita.*

Ye esta una oportunidá que nun podemos dexar de llau. Enxamás díbemos perdonanos, enxamás diben perdonanos, dexar a los nuevos fíos y nietos ensin esi patrimoniu cimeru que ye la llingua y la cultura de nueso; en definitiva, l'alma d'Asturies.

L'Academia de la Llingua Asturiana, acordies cola so función tutelar, lleva tola so existencia reflexonando sobre'l marcu xurídicu d'oficialización del asturianu. Sabemos cómo formulalu, qué estructura organizativa se requier, qué fases de puesta en práutica se necesiten, qué inversión habría que facer y cuánto d'ello podría revertir social y económicamente. Tamos a la vuesa disposición. Tamos a la vuesa disposición, si lo xulgáis necesario.

Amigues y amigos: esti tien que ser l'últimu *Día de les Lletres Asturianes* ensin oficialidá. *Dientro d'un añu tenemos que tar equí, otra vuelta, festexando tar llibres de la pandemia y cola llibertá llingüística qu'afita una oficialidá llograda ente toes y toos.*

Muitas gracias.

Feliz Día das Lletras Asturianas
Feliz Día de les Lletres Asturianes

Universidá Asturiana de Branu (UABRA)

Celebráronse ente'l 19 y el 30 de xunetu de 2021, los cursos de la Universidá Asturiana de Branu (UABRA), un entamu de l'Academia de la Llingua Asturiana, la Universidá d'Uviéu y el Conceyu de Cangas del Narcea.

Les clases, por mor de la situación sanitaria provocada pol andanciu de COVID-19, impartióronse de mou telemáticu, participando mediu centenar d'alumnes y alumnos nesta esperiencia estremada del formatu tradicional de la UABRA. Ufiertáronse los cursos «Elemental» y «Avanzáu» de Llingua Asturiana, con una duración de 50 hores, a lo llargo d'estes dos selmanes del mes de xunetu. Dientro yá del programa de «Cursos d'Afondamientu Cultural y Llingüísticu» dióse'l cursu «Capacitación pa la traducción al asturianu» (coordináu por Cristina Valdés), na selmana del 19 al 24 de xunetu, con un llargor de 25 hores. Los Cursos de la UABRA son, al empar, cursos de Formación del Profesoráu del Principáu d'Asturies dende l'añu 2003, al reconocer la Consejería d'Educación a l'Academia de la Llingua Asturiana como Entidá Formadora del Profesoráu.

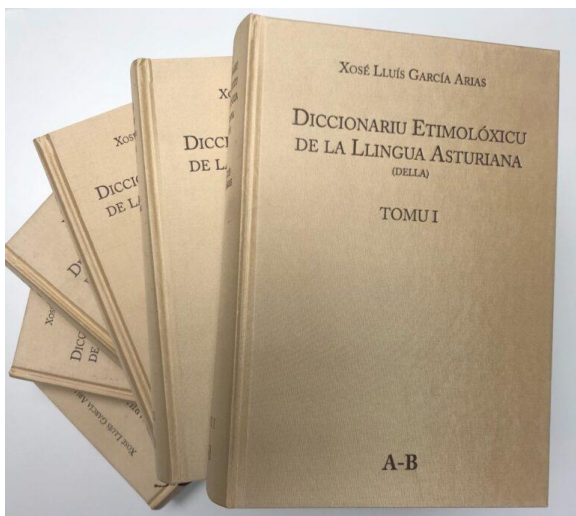
Yá nel mes d'agostu, del día 2 al día 7, tuvo llugar la Segunda Fase del «Curso de capacitación en gallego-asturiano», específicamente pa profesores d'Educación Primaria y Secundaria que l'Academia lleva alantre por mandáu de la mesma Consejería d'Educación. Nesti casu les clases sí foron presenciales ya impartióronse na Casa das Quintas d'A Caridá, pa lo que se cuntó col sofitu del conceyu d'El Franco.

Les carauterístiques especiales d'esta edición de la UABRA fixeron tamién que nun tuvieren llugar les xeres complementaries qu'había davezu (esposición, conferencies, conciertos...). D'igual mou, tampoco va celebrase l'actu d'entrega de títulos nel Parainfu de la Universidá d'Uviéu, pieslle oficial habitual de les ediciones de la Universidá Asturiana de Branu.

Diccionariu Etimolóxicu de la Llingua Asturiana (DELLA)

El *Diccionariu Etimolóxicu de la Llingua Asturiana* (DELLA), de Xosé Lluís García Arias, editáu conxuntamente pola Universidá d'Uviéu y l'Academia de la Lingua Asturiana, asoleyó'l pasáu mes de xunu'l so volume VI (S-Z). Zárrense con esti tomu los conteníos estrictamente léxicográficos d'esta obra de tanta importancia ya interés pa la llingua asturiana. El primer tomu del DELLA (A-B) asoleyárese a finales de 2017 y los tomos II (C-D) y III (E-F) en 2018 y 2019 respetivamente. Esti añu de 2021 espublizáronse, amás del citáu tomu VI, los volúmenes IV (G-Ñ) y V (O-R). La serie completaráse con una última entrega, en preparación yá nestos momentos, *Diccionariu de la Llingua Asturiana. Apéndiz. Índices y Bibliografía*, que l'ALLA tien previsto dar a la imprenta tamién esti mesmu añu.

Nes pallabres qu'a mou de «Xustificación» abrien'l tomu I, García Arias anotaba –en relación a lo asoleyao enantes nel so *Diccionario General de la Lengua Asturiana* (DGLA) (2002-2004)–, que los conteníos del DELLA presentábense agora «con delles novedaes dignes de consideranza. La primera iguando les deficiencias alvertíes, amestando

dalgunos elementos nuevos y ufiertando más entraes cuando l'estudiu etimolóxicu asina lo aconsejaba. La segunda novedá del DELLA ye que conseña les informaciones semántiques mayoritariamente n'asturianu, lo mesmo que la discusión científica, por abultanos qu'asina fadráse ver el desendolque y grau d'operatividá del nuesu idioma dando cuenta de sí mesmu. [...] Amás, lo que de nuevo ufre agora esti DELLA ye la información documental de les fontes medievals del dominiu ástur, escribíense en llatín o na llingua ástur. Tamién d'etapes hestóriques más serondes onde s'incorporen, dende'l sieglu XVII fasta l'entamu del sieglu XX, documentos lliterarios escoyíos o, cenciellamente, xulgaos d'interés. Sigue darréu l'estudiu etimolóxicu onde se fai un bon esfuerzu por asitiar el nuesu léxicu averándolu a les llingües de la nuesa vera xeográfica y cultural [...]. Ye de señalar que'l DELLA ufierta nesti sen un averamientu al mundu románicu, afitándose per una

parte nos datos del REW de Meyer-Lübke y, per otra, nos datos del ámbitu hispánicu de los diccionarios etimolóxicos de J. Corominas (DECLC) pal catalán; V. García de Diego (DEEH), J. Corominas & J. A. Pascual (DCECH) pal castellán; y J. P. Machado (DELP) pal portugués. La consulta llatina tuvo en cuenta tres testos fundamentales: el *Dictionnaire Étymologique de la Langue Latine* d'Ernout-Meillet (EM); l'*Oxford Latin Dictionary* (OLD) y el *Romanisches etymologisches Wörterbuch* (REW) de Wilhelm Meyer-Lübke.

Los datos organizáronse acordies cola estructura que García Arias yá fuere ufiertando nos volúmenes de *Propuestes Etimolóxicques* asoleyaos ente 1975 y 2014 (Uviéu, ALLA): 1) *lema*: la forma principal que, anque con esceiciones esixies pola especificidá del estudiu, ye siempre la espresión normativa; 2) *variantes d'espresión*: onde s'inxerten les variantes dialeutales del lema y onde s'alluguen xeográficamente (referies a conceyos de los que se tienen datos, magar que les fontes puen tamién ser dacuando lliteraries o documentales); 3) *información semántica*, que tamién s'asitia xeográficamente; 4) *documentación histórica* (en llatín o en romance ástur): onde s'ufierta documentación del usu del términu estudiáu, inxiriendo la documentación más antigua que se conoz y que, delles vegaes, ye anterior a lo documentao n'otros diccionarios etimolóxicos y 5) *propuesta etimolóxica*, onde l'autor desendolca l'estudiu etimolóxicu de la pallabra en cuestión, afondando naquelles específicamente asturianas o que tienen falta d'un estudiu etimolóxicu fondu y non tanto naquelles pallabres panromániques y que yá taríen studiaes n'otros diccionarios etimolóxicos.

Obra mui esperada pa los estudios filolóxicos asturianos, mereció reseñes tanto en revistes especializaes internacionales, españoles y asturianas: *Romance Philology*, vol. 72, Fall 2018 [Steven N. Dworkin]; *Studii și cercetări Lingvistice* LXXIX-2 (2018): 290-291 [Iulia Barbu-Comaroni]; *Verba* 46 (2019): 463-468 [Ramón Mariño Paz]; *Revista de Filología de la Universidad de La Laguna* 39 (2019): 334-336 [Pablo Suárez García]; *Anuario de Estudios Filológicos* XLII (2019): 361-364 [Joaquín Villalba Álvarez]; *Añada: revista d'estudios llioneses* 1 (2019): 123-124 [Xurde Fernández Fernández]; *Campo de los Patos* 8 (2019): 250-251 [Ramiro González Delgado]; *Estudis Romànics* 42 (2020): 391-561 [José Ramón Morala].

El día 22 de xunetu, na visita que'l Rector de la Universidá d'Uviéu, Ignacio Villaverde, fixo a l'Academia de la Llingua Asturiana, presentáronse formalmente los seis tomos asoleyaos hasta agora, nun actu nel que participaron, amás del Rector, el Presidente de l'Academia, la Dra. Ana Mª Cano González y l'autor de la obra, Xosé Lluis García Arias. Con esti actu quixo destacase, d'una parte, la llarga y granible collaboración ente la Universidá d'Uviéu y l'Academia de la Llingua Asturiana; d'otra, y

simbólicamente, púnxose'l ramu a un llargu llabor que García Arias entamare nos años ochenta del pasáu sieglu XX cola recoyida de los materiales léxicos y que diere como frutu primeru'l citáu *Diccionariu General de la Llingua Asturiana* (DGLA) (2002-2004), base d'esti diccionariu etimolóxicu.

Tres de les intervenciones de González Riaño, Ignacio Villaverde y Ana Mª Cano, que glosó na so intervención la importancia científica del DELLA, zarró l'actu Xosé Lluis García agradeciendo a los tres intervinientes la so participación nel llogru de la edición, y dando tamién «A toes y a toos les mios sentíes gracies porque, asina, la llingua asturiana va llogrando erbíes y ferramientes meyores p'afitar el so esistente prestixu y la so posibilidá d'usu en toles estayes sociales. Ye asina como, de xuru, algamaremos llueu díes de pública y xeneralizada reconocencia social».

El Rector de la Universidá d'Uviéu visita l'Academia de la Llingua Asturiana

Ignacio Villaverde, Rector de la Universidá d'Uviéu, visitó'l llar de l'Academia de la Llingua Asturiana el día 22 de xunu, acompañáu por dalgunos miembros del so equipu rectoral. Nel actu, de calter interinstitucional, el Presidente de l'ALLA, Xosé Antón González Riaño y los académicos Ana Mª Cano González y Xosé Lluis García Arias, presentáron-y, amás de toles publicaciones académiques, delles llinies de trabayu científicu y el resultáu de les principales investigaciones desarrollaes o en desarrollu de l'Academia, dalgunes d'elles feches en collaboración cola Universidá asturiana.

Llueu d'esta presentación tuvo llugar la celebración del asoleyamientu de los seis tomos del *Diccionariu Etimolóxicu de la Llingua Asturiana*, nun actu que nun pudo tar abiertu al públicu xeneral por razón de la situación sanitaria, pero que sí cuntó cola presencia de los medios de comunicación (ver anuncia nes páxs. 231-232 d'esti volume de llaa).

Sentencia del Tribunal Constitucional

En sesión celebrada'l pasáu 18 de marzu de 2021, el Plenu del Tribunal Constitucional refugó'l recursu d'inconstitucionalidá presentáu pol Grupu Parllamentariu Vox contra l'artículu 3 bis del Reglamentu de la Xunta Xeneral del Principáu d'Asturies de 18 de xunu de 1997, inxeríu per aciu de la

reforma aprobada pol Plenu de la Cámara de 1 de xunetu de 2020, y, acordies con ello, avala l'usu del asturianu na Xunta Xeneral.

Na sentencia espresase «que'l preceutu reglamentariu impugnáu nun tien como resultancia l'atribución de los efeutos propios de la oficialidá a una llingua propia como mediu normal de comunicación énte tolos poderes públicos asitiaos nel territoriu autonómicu sinón que reconoz namái determinaos efeutos nel sen de la institución parllamentaria autonómica».

D'esta miente, el Tribunal Constitucional da'l preste al emplegu del asturianu na Xunta Xeneral per parte de los diputaos nel exerciciu de les sos funciones parllamentaries, los miembros del Conseyu de Gobiernu, los cargos y emplegaos o les persones que comparezan énte la Xunta Xeneral, afitándose pa ello no estableció nel artículu 4^u del Estatutu d'Autonomía y d'ende la pertinencia de l'aplicación de les disposiciones de la Carta Europea de les Llingües Rexonales o Minoritaries (CELRM).

Sicasí, aunque la sentencia, que cuntó con dos votos particulares, ye favorable al usu de la llingua asturiana nel Parllamentu asturianu, la so aplicación nun implica un enanchamientu del so usu como mediu normal de comunicación ente l'Alministración y los alministraos. Esto ye daqué que, como tamién se diz nesta sentencia, namái ye posible al traviés de la oficialidá de la llingua asturiana y l'conaviegu recoyida nel Estatutu d'Autonomía, pasu pernecesariu pa garantizar el so presente y el so futuru.

Homenaxe a la profesora Ana María Cano González

El día 10 de setiembre de 2021 l'Academia de la Llingua Asturiana, con motivu de la so xubilación na Universidá d'Uviéu, fixo homenaxe enforma merecíu a la Dra. Ana María Cano González, caderalga de Filoloxía Románica, miembru de númberu de l'ALLA dende la so creación en 1981 y Presidenta d'esta dende mayu de 2001 hasta xunu de 2017, añu nel que decició nun se presentar a la reeleición del cargu. L'actu celebróse nel Aula Magna del edificiu históricu de la Universidá d'Uviéu y vieno acompañáu de l'anuncia de la publicación editada pola Academia *Llingua, tierra, nomes... Estudios d'Onomástica Románica (1987-2017)*, obra que recueye un total de venticuatro artículos publicaos n'orixe por Ana María Cano ente los años 1987 y 2017 en distintes revistes, obres de conxuntu y actes de congresos internacionales, qu'amuesen la calidá científica que caracteriza'l llargu percorríu investigador de l'autora nel campu de la Filoloxía Románica. Namás dos de los trabayos incluyíos se dediquen al estudiu toponímicu; el restu céntrense nel análisis de dellos aspectos venceyaos a la otra gran subdisciplina onomástica, l'antroponomástica. Esta mayor presencia de los

estudios d'antroponimia xustificase pola propia trayectoria profesional de Cano González, promotora y colaboradora dende hai tres décadas del proyectu *Patronymica Romanica (PatRom)*, de referencia internacional, que tien como xera primera la redaición y publicación del *Dictionnaire historique de l'anthroponyme romane*. El volume, n'edición coordinada por Claudia Elena Menéndez Fernández y Pilar Fidalgo Pravia, cuntó cola colaboración, en distintos niveles de participación, de trenta compañeros y compañeres, antiguos alumnos y alumnas en dalgunos casos, d'Ana María Cano González. Nel actu intervinieron el Vicerrector de Relaciones Institucionales y Coordinación, Humberto Rodríguez Solla, el Director Xeneral de Política Llingüística, Antón García, el Presidente de l'Academia de la Llingua y profesor de la Universidad d'Uviéu, Xosé Antón González Riaño y la Doctora en Filoloxía, Claudia Elena Menéndez Fernández.

Presentaciones del Avance de Resultaos de la III Encuesta Sociollingüística del Navia-Eo

El 24 de xunu y el 15 de xunetu foron les feches escoyíes pa les dos presentaciones del *Avance de Resultaos* de la III Encuesta Sociollingüística del Navia-Eo. Na primera d'elles, celebrada na Academia de la Llingua Asturiana, a Francisco J. Llera Ramo, direutor d'esti trabayu, acompañólu'l presidente de l'ALLA, Xosé Antón González Riaño. Na segunda, nel Centru Cultural «As Quintas» d'A Caridá, la mesa d'intervinientes, xunto a Llera Ramo, completáronla Victoria Zarcero (conceyala de Cultura d'El Franco) y Carmen Muñiz Cachón (responsable de la Secretaría Llingüística del Navia-Eo de l'ALLA).

El trabayu, qu'avanza la descripción de la situación sociollingüística d'esta zona y les demandes en política llingüística de la so población, amuesa la evolución nestes cuestiones dende la postrer edición de la encuesta y estructúrase en cinco estayes: identidá del Navia-Eo, identidá llingüística nel Navia-Eo, desenvolvimientu llingüísticu y alfabetización, vezos llingüísticos, y actitúes y demandes llingüístiques.

**Na alcordanza de
Xosé Bolado García**
(✱Uviéu, 1946 – † Madrid, 2021)

El pasáu día 20 de mayu dexábanos pa siempre'l profesor, escritor, críticu lliterariu y miembru de númberu de l'Academia de la Llingua Asturiana, *Xosé Bolado García*, llueu d'una llarga enfermedá llevada cola mesma discreición, bon facer y prudencia que carauterizaron a Xosé Bolado en tolos aspectos de la so vida, lo mesmo públicos que privaos.

L'Academia de la Llingua Asturiana, esi mesmu día y con fondu pesar, fexo pública una nota onde se comunicaba'l so fallecimientu y se resumía curtiamente'l so llabor, especialmente no relativo al so compromisu col procesu de reivindicación de la llingua asturiana, entamáu yá nos primeros años del Resurdimientu, y al trabayu desendolcáu dientro de la institución.

* * *

Darréu, la institución tomó determináu pa, a mou d'homenaxe, espublizar nun volume los poemes que Xosé Bolado fuere asoleyando a lo llargo de los años nes revistes *Lletres Asturianes*, *Lletres lliterariu* y *Lliteratura*. Col títulu *N'harmonía. Agora que sigues con nós...*, editóse como númberu 49 de la coleición «Llibrería Académica», con un prólogu, «Entamu o la borrina del tiempu», del profesor de la Universidá d'Uviéu y poeta pernomáu, Aurelio González Ovies, onde s'analicen con fondura, procuru y especial aciertu los poemes inxertos nel llibru:

«Tienes nes tos manes, llector, la voz d'un home qu'amó la vida y entendió la poesía como un intentu d'atrapar al vuelu'l misteriu de lo que nun se ve, d'intentar conocer un poco de lo muncho que desconocemos, d'espíar el mundu y achisbar la realidá con sensibilidad. Un home qu'amó la vida y sospechó del tiempu, siempre constante y escasu siempre...»

El volume presentóse públicamente na Biblioteca d'Asturies «Ramón Pérez d'Ayala» d'Uviéu'l día 3 de xunetu, nun actu qu'entamaron el prologuista y el Presidente de l'Academia de la Llingua Asturiana y que finó cola llectura de dalgunos de los poemes de la obra per parte de familiares y amigos y amigos de Bolado, ente ellos la Conseyera de Cultura, Berta Piñán, y Emi Vázquez, compañera de Xosé Bolado.

Reproducimos darréu les pallabres Xosé Antón González Riaño.

Sra. Conseyera de Cultura, sres. académiques y académicos, familiares, amigos y amigos de Bolado, gracies pola vuesa asistencia. Esti ye un actu

nel que, de xuru, a naide de nós-y prestaría tar. Porque ye un homenaxe a un home, con un fondu compromisu cola llingua y la cultura d'Asturies, que nos dexó'l 20 de mayu pasáu.

Y va ser un actu cenciellu, como-y gustaría a Xosé Bolado, nel que vamos facer la presentación de la esbilla poética *N'Harmonía, Agora que sigues con nós...* na que se recueyen composiciones espublizaes nes revistes de l'Academia *Lletres Asturianas, Lletres Lliterariu y Lliteratura*.

Como toos y toes de xuru yá sabemos, Xosé Bolado nació n'Uviéu en 1946, anque siempres lu viéremos como vecín de Xixón. Llicenciáu en Filoloxía Románica pela Universidá d'Uviéu, foi Profesor d'Enseñances Medies, desendolcando'l so llabor profesional n'institutos d'Asturies y de Madrid, a onde se treslladaría a vivir nos últimos años de la so carrera docente.

El compromisu de Bolado col modernu procesu de reivindicación de la llingua asturiana diose yá dende l'entamu d'esti resurdimientu, a finales de los 70 del pasáu sieglu. Nesti sen, entamaría a colaborar cola Academia de la Llingua Asturiana bien ceo, asoleyando dellos artículos na revista *Lletres Asturianas* ente los que citamos «Atitúes diglósiques exemplares na práutica cultural del movimientu obreru asturianu, nos años 20 y 30», «Llingua y Teatru. Delles consideraciones so la nuesa hestoria teatral» o «Andrés Solar: la seducción prometeica» espublizaos nos números 17, 26 y 28 de la revista, en 1985, 1987 y 1988 respetivamente.

Esi mesmu añu de 1988 foi ún de los dos nuevos académicos de número escoyíos pola Academia, tomando posesión del cargu na Xunta Extraordinaria del IX *Día de les Lletres Asturianas*. Dientro de la institución Bolado quedaría darréu al cargu de temes rellacionaos cola que yá yera una granible especialización de so: la creación lliteraria en llingua asturiana dende los años del *Resurdimientu*, como a él-y prestaba más llamar, por considerar, oxetivamente, que tola nuesa tradición lliteraria anterior xustificaba dafechu'l falar d'un *resurdir*.

Ún de los sos primeros entamos foi plantegar a l'Academia la publicación d'una revista que-y diere espaciu a la creación lliteraria moderna en llingua asturiana, abierta a les estremaes sensibilidaes, con conteníos de calidá y un diseñu acordies cola modernidá estética, non solo de los tiempos que corrien, sinón de la d'una lliteratura que surdiere «con empeñu», en palabres del propiu Bolado, dende aquellos años setenta. Esa revista, de títulu, *Lliteratura. Revista lliteraria asturiana*, asoleyó'l so primer número en 1990 y Xosé Bolado sedría'l so direutor hasta 2017, cuando plantegó a l'ALLA la so renuncia, tres la espublización del número 33 y llueu de la so xubilación llaboral. Sicasí, seguiría formando parte de *Lliteratura* como miembru del so Conseyu de Redaición.

Xunto con ello, Xosé Bolado tuvo tamién al cargu, a lo llargo de cuasi 20 años, de l'asignatura de «Lliteratura Asturiana»; primero y hasta l'añu 1995, nos «Cursos de Llingua Asturiana pa Enseñantes» y, de magar esi añu y hasta 2008, nos dixebraos cursos y niveles del Programa de Formación de l'Academia. Coordinó, amás, un cursu d'afondamientu de munchu interés y aceutación: «El cine n'asturianu. Aplicaciones educatives», ufiertáu en reiteraes ediciones de los cursos de branu.

Académicu comprometíu y mui sollerte al panorama lliterariu asturianu, presentó tamién nes «Xornaes Internacionales d'Estudiu» ponencies y comunicaciones, centraes toes elles nel análisis de distintos aspectos de la lliteratura n'asturianu, asoleyaes llueu en *Lletres Asturianes* y de les que, arrémente, citamos equí la última, «Al ritmu de los díes de la vida propia. Una mirada circunstancial sobre poesía nueva», (LLAA 110, 2014), un llargu y curiáu análisis sobre les voces más nueves de la poesía asturiana d'estos caberos años, centrándose na obra de los poetas nacíos dempués de 1976. Xosé Bolado foi tamién l'encargáu de la redaición de dos de los capítulos de la *Historia de la Lliteratura Asturiana* coordinada por Miguel Ramos Corrada y publicada pola Academia en 2002: «El Surdimientu. La poesía» y «El Surdimientu. El teatru».

Fino esta curtia intervención coles mesmes pallabres feches públiques con fondu pesar pola Academia'l día 20 de mayu:

«Cola muerte de Xosé Bolado, l'Academia de la Llingua Asturiana y tolos que formamos parte d'ella perdemos a un compañeru col que siempre se podía cuntar, a un home comprometíu, cabal, atentu y cariñosu y, sobre manera, a un amigu lleal qu' enxamás escaeceremos».

Xosé Antón González Riaño
Presidente de l'Academia de la Llingua Asturiana

